

BIJLAGE: VOORTGANG INITIATIEFVOORSTEL SLAVERNIJVERLEDEN

Inleiding

Op 8 februari 2023 is het Initiatiefvoorstel Slavernijverleden aangenomen. In het Initiatiefvoorstel is opgenomen dat Provinciale Staten elk half jaar op de hoogte worden gebracht van de vorderingen. Voorliggende document geeft een overzicht van de voortgang per besluit uit het Initiatiefvoorstel Slavernijverleden.

Bij de uitvoering van het Initiatiefvoorstel wil de provincie Utrecht de volgende rollen vervullen:

- Erkennen (van het aangedane leed en de doorwerking naar het heden);
- Bewustwording creëren (aandacht vragen voor het verleden en doorwerking naar het heden);
- Verbinden (van organisaties en initiatieven die activiteiten ondernemen rond het thema);
- Aanjagen (van initiatieven in de provincie op dit thema).

Om invulling te geven aan deze rollen worden onderstaande activiteiten ondernomen.

Voortgang uitvoering Initiatiefvoorstel Slavernijverleden

1. *Het erkennen van het aangedane leed door de slavernij, ook door het toenmalige bestuur van de Provincie Utrecht, en de doorwerking daarvan in het heden;*
Gedeputeerde Staten volgen in de uitvoering het advies van het Adviescollege Dialooggroep Slavernijverleden, die in hun rapport van bevindingen 'Ketenen van het verleden' stellen dat erkenning van het slavernijverleden gepaard moet gaan met excuses. De excuses namens het provinciebestuur zijn op 30 juni jl. door de commissaris van de Koning gemaakt in een inhoudelijke bijdrage aan de jaarlijkse herdenking van het trans-Atlantische slavernijverleden in Amersfoort. De herdenking werd bijgewoond door nazaten van tot slaaf gemaakten, volksvertegenwoordigers, bestuurders en andere belangstellenden.
De door de commissaris van de Koning uitgesproken tekst is te vinden op de website: [Toespraak van commissaris van de Koning in de provincie Utrecht Hans Oosters over het slavernijverleden | provincie Utrecht \(provincie-utrecht.nl\)](https://www.provincie-utrecht.nl/toespraak-van-commissaris-van-de-koning-in-de-provincie-utrecht-hans-oosters-over-het-slavernijverleden)
2. *In 2023 deel te nemen aan, bij te dragen aan en/of indien nodig te starten met dialoogsessies met de samenleving over het slavernijverleden;*
Zoals benoemd tijdens de behandeling van het Initiatiefvoorstel heeft het voeren van de dialoog met de samenleving twee functies:
 - Enerzijds het *vergroten van het bewustzijn in de samenleving* over het Slavernijverleden en de doorwerking daarvan in het heden;
 - Anderzijds *het ophalen van behoeften* m.b.t. de invulling van het Herdenkingsjaar en de borging van het thema Slavernijverleden en de doorwerking naar het heden.

Tot op heden zijn de volgende dialogen gestart of in voorbereiding:

- *Verdiepende bijeenkomst slavernijverleden & de provincie Utrecht – Paushuize 6 juni 2023*
In aanloop naar de excuses namens het provinciebestuur op 30 juni jl. is onder gezamenlijk gastheerschap van de commissaris van de Koning en de voorzitter van het Comité 30 juni / 1 juli Amersfoort op dinsdag 6 juni een verdiepende bijeenkomst 'slavernijverleden & de provincie Utrecht' georganiseerd. Deelnemers waren o.m. uit Utrechtse burgemeesters, leden van de statenwerkgroep Initiatiefvoorstel Slavernijverleden, bestuurlijk vertegenwoordigers van de regionale archieven en erfgoedinstellingen, vertegenwoordigers van de Utrechtse kennisinstellingen en vertegenwoordigers uit het maatschappelijk middenveld rond het onderwerp slavernijverleden.

Op de verdiepende bijeenkomst is met onderzoeker Matthijs Kuipers een gesprek gevoerd over de onderzoeksresultaten uit het onderzoek 'Slavernij en de Stad Utrecht'. Gedeputeerde van Muilekom

presenteerde de activiteiten die de provincie wil ondernemen en ondersteunen. Ook deed hij een oproep aan de zaal om hier samen verder invulling aan te geven. Verder is door o.m. het Nationaal Archief kennis gedeeld over het ontsluiten van koloniaal erfgoed en werd een gesprek gevoerd over de noodzaak tot het zichtbaar maken van onderbelichte perspectieven en verhalen. Tot slot werd in een panelgesprek door de voorzitter NiNsee (Linda Nooitmeer), de directeur Artikel 1 Midden-Nederland (Bernice Calmes) en televisiemaker-publicist Dwight van van de Vijver stilgestaan bij de doorwerking van het slavernijverleden in het heden. Op de bijeenkomst zijn veel waardevolle regionale verbindingen rond dit onderwerp tot stand gekomen.

Twee belangrijke opbrengsten en adviezen vanuit de dialoog op de verdiepende bijeenkomst zijn:

- *in het nastreven van inclusie en herstel verdient doorwerking in het heden als accent de prioriteit te hebben boven nadere onderzoeken naar het verleden;*
Het accent van de activiteiten van de provincie Utrecht rond dit onderwerp zou moeten liggen op de doorwerking van het trans-Atlantische slavernijverleden in de hedendaagse samenleving en gericht moeten zijn op een bredere erkenning en inbedding van deze gedeelde erfenis. Niet alleen gedurende (de aanloop naar) het Herdenkingsjaar, maar ook in de jaren daarna. Voorzitter van het NiNsee Linda Nooitmeer betoogde overtuigend dat het moet draaien om positieverbetering van de mensen die het meest gemarginaliseerd zijn als gevolg van racisme en discriminatie.
- *betrek de gemeenschap in de ontwikkeling van plannen en activiteiten;*
Voorkom dat overheden eigenstandig plannen en activiteiten ontwikkelen: betrek vertegenwoordigers uit de gemeenschap al aan de voorkant en steun initiatieven van onderop.
- *Keti Koti Dialoogtafels organiseren en stimuleren t.b.v. vergroten bewustzijn in de samenleving en stimuleren dialoog*
De [Keti Koti tafel](#) is een door het Kenniscentrum Movisie uitgeroepen bewezen effectieve aanpak. De algemene doelstelling van de Keti Koti Tafel is het vergroten van het bewustzijn van de innerlijke en sociale conflicten en blinde vlekken die voortkomen uit complexe historische en sociale achtergronden van het Nederlandse slavernij en koloniale verleden en het verkrijgen van nieuwe inzichten die leiden tot een samenleving vrij van discriminatie en racisme. Dit wordt gedaan middels het uitwisselen van *persoonlijke* ervaringen, waarmee stil wordt gestaan bij de hedendaagse gevolgen van het Nederlandse slavernij verleden.

Momenteel zijn twee typen dialoogtafels in voorbereiding:

- “Interne” dialoogtafel met medewerkers van de provincie Utrecht t.b.v. bevorderen van de dialoog en het bewustzijn onder medewerkers en ter ondersteuning van de huidige aanpak Diversiteit & Inclusie.
 - “Provinciale” dialoogtafel met gemeenten en partnerinstellingen van de provincie Utrecht t.b.v. aanjagen dialoog binnen de provincie Utrecht. Hierbij wordt samengewerkt met gemeenten en het onderwijs. Vervolgens wil de provincie een stimulerende/faciliterende rol spelen middels het steunen van dialoogtafels binnen gemeenten in de provincie Utrecht tijdens het Herdenkingsjaar.
3. *GS de opdracht te geven om ook andere activiteiten in de provincie in het kader van het Nationale Herdenkingsjaar Slavernijverleden te ondersteunen en er aan deel te nemen;*
- Door in gesprek te gaan met stakeholders is (*uitvoering besluit 2*) en wordt een programmering opgesteld voor het Herdenkingsjaar. Hierbij wil de provincie bijdragen aan meer bewustwording en organisaties en initiatieven ondersteunen, verbinden en aanjagen. Tot op heden worden hiervoor de volgende activiteiten ondernomen:
- *Kennisdeling stimuleren gemeenten (continu)*
Onder de gemeenten in de Provincie Utrecht is geïnventariseerd welke activiteiten zij ondernemen omtrent het slavernijverleden. Dit overzicht geeft een beeld van wat er reeds in de provincie speelt, waaraan kan worden deelgenomen én waar de provincie mogelijk een aanjagende rol kan vervullen.

Tot op heden zijn er een drietal typen reacties binnengekomen:

1. Gemeenten die actief zijn op het thema en hier gedurende het Herdenkingsjaar (en daarna) aandacht aan besteden;
2. Gemeenten die het een belangrijk thema vinden, maar het lastig vinden om hiermee aan de slag te gaan en hier graag onderling informatie over zouden uitwisselen.
3. Gemeenten die momenteel geen aandacht schenken aan het thema. Deze gemeenten geven aan hierover geen signalen te ontvangen uit de samenleving, of niet op de hoogte zijn van eventuele sporen van het slavernijverleden in de eigen gemeente.

Diverse gemeenten hebben aangegeven graag kennis te delen op dit onderwerp. Om in de gemeenten in de provincie bewustwording te creëren en het gesprek aan te jagen, wordt in 2023 een eerste leernetwerkbijeenkomst op dit thema georganiseerd, waarin gemeenten met elkaar het gesprek kunnen aangaan en elkaar kunnen inspireren om aan de slag te gaan met het thema Slavernijverleden en de doorwerking daarvan in het heden.

- *Ontsluiting verhalen en activiteiten via Landschap Erfgoed Utrecht (2023-2024)*

Het bekendmaken van het Utrechtse erfgoed, erfgoededucatie en kennisbevordering over het Utrechtse erfgoed wordt in de provincie Utrecht mogelijk gemaakt door de provinciale partnerorganisatie Landschap Erfgoed Utrecht (LEU). De volgende activiteiten worden door deze organisatie ondernomen:

- LEU heeft een apart erfgoedthema 'slavernijverleden' gemaakt op de verhalen en activiteiten website [UtrechtAltijd.nl](https://utrechtaltijd.nl);
- LEU maakt een doorlopende overzichtsagenda van activiteiten, tentoonstellingen en vieringen/herdenkingen in de Provincie Utrecht. De input vanuit gemeenten kan ook ontsloten worden op deze pagina;
- LEU verzamelt regionale verhalen van historische verenigingen over het koloniale verleden;
- LEU zorgt voor aanpassing van de Utrechtse en [regionale canons](#) op het thema slavernij, met nieuwe informatie om te gebruiken in het Primair en Voortgezet Onderwijs.;
- KunstCentraal en LEU ontwikkelen daarnaast samen ook nog een nieuw educatief programma over het Utrechtse slavernijverleden.

De provincie Utrecht spant zich in om het bereik van de verhalen en activiteiten op UtrechtAltijd.nl te vergroten.

- *Bewustwordingsproject Streekmuseumnetwerk (2023-2024)*

Eén van de hoofddoelen uit het huidige streekmuseumbeleid 'Beter in verbinding' 2021-2025, is de Utrechtse streekmusea toegankelijke en inclusieve plekken te maken. In dit bijzondere Herdenkingsjaar gaat museumdocent en beeldend kunstenaar Franky Bundel samen met de streekmusea op zoek naar het slavernijverleden van de streek én sporen van het slavernijverleden in de museumcollectie. Het is een bewustwordingsproject, om de musea te laten reflecteren op de verhalen die zij nu vertellen en de verhalen die ze (nog) niet vertellen. De vraag is ook, hoe kan het streekmuseum een meerstemmige plek worden? Aan het einde van het Herdenkingsjaar kijken de musea samen met Franky Bundel terug op deze zoektocht en kunnen samen het tot nu toe verborgen hoofdstuk vertellen van het verhaal van Utrecht, de geschiedenis van onze provincie.

- *Subsidieaanvragen 'publieksbereik van het Utrechts erfgoed' (2023-2024)* De provincie wil zich inzetten voor het versterken van de culturele infrastructuur en het behouden, benutten en beleven van cultureel erfgoed. Hieraan wordt uitvoering gegeven binnen het Cultuur- en erfgoedprogramma provincie Utrecht 2020-2023 'Voor Jong en Altijd'. Projecten die bijdragen aan het vergroten van het publieksbereik van Utrechts erfgoed kunnen subsidie aanvragen. Het volgende project is inmiddels in procedure en wordt behandeld:

- *Keti Koti Utrecht en Comité 30juni/1juli Amersfoort*

Keti Koti Utrecht wil op laagdrempelige wijze kennis delen over het slavernijverleden en hier een gedeeld verhaal van maken. Hiervoor worden activiteiten ondernomen gedurende de

Herdenkingsmaand juni 2023; de viering op 1 juli 2023 en het Herdenkingsjaar. In de programmering willen zij naast een informatief karakter ruimte maken voor dans, zang, muziek, theater en film om de geschiedenis over te brengen. Provinciebreed willen zij ervoor zorgen dat niet alleen in de Utrecht stad activiteiten te doen zijn, maar samen met Ketikoti Amersfoort een bredere programmering aanbieden.

- Ook worden momenteel gesprekken gevoerd om de volgende aanvragen in procedure te brengen:
 - *Sights of Memory*

Sites of Memory Stichting (SoM) heeft als doel om de ongehoorde verhalen uit de koloniale geschiedenis en het slavernijverleden op een toegankelijke, poëtische en originele manier onder de aandacht te brengen bij een breed publiek. Door middel van artistieke en educatieve activiteiten bevordert SoM de bewustwording over ons gedeeld cultureel erfgoed. SoM maakt locatievoorstellingen voor de publieke ruimte in samenwerking met een wisselend gezelschap van multidisciplinaire makers.

Op deze wijze worden inwoners op creatieve wijze bewust gemaakt van de relatie tussen hun omgeving en het slavernijverleden.
 - *Reizend wandkleed Slavernijverleden*

Met vrijwilligers wordt een groot wandkleed gecreëerd, met daarin de sporen van het slavernijverleden van Utrecht verwerkt. Dit biedt een creatieve wijze voor het voeren van gesprekken tussen inwoners. Na de laatste steek zal het wandkleed “op reis gaan” door de provincie en door een breed publiek te bezichtigen
 - *Uitvoering plan van aanpak Diversiteit & Inclusie (continu)*

De provincie heeft een voorbeeldfunctie. In 2022 heeft de provincie Utrecht de Charter Diversiteit getekend en geeft sindsdien uitvoering aan het bijbehorende plan van aanpak. Hoofddoelstelling van de aanpak is toewerken naar een meer inclusieve bedrijfscultuur. Een inclusieve bedrijfscultuur blijkt in de praktijk een belangrijke randvoorwaarde voor het succesvol realiseren van een andere hoofddoelstelling ‘Meer diversiteit in het personeelsbestand’. De ervaring leert dat diversiteit in het personeelsbestand geen standhoudt, wanneer medewerkers zich niet thuis voelen. De activiteiten in het plan van aanpak richten zich op Bewustwording, Zichtbaarheid, Monitoring & Borging. Voorbeelden zijn het bewust maken van adviseurs Werving & Selectie, het inzetten van rolmodellen, monitoren van diversiteit en inclusie middels het MedewerkersBelevingsOnderzoek en inspraak borgen via een klankbordgroep. Ook zal intern aandacht regelmatig worden gecommuniceerd over het verleden en de doorwerking naar het heden.
4. *GS de opdracht te geven om aan het eind van het Herdenkingsjaar te evalueren wat er al is en wat er volgens betrokkenen nog ontbreekt, om vervolgens met een Statenvoorstel te komen welke rol de provincie Utrecht kan nemen om blijvende aandacht en zichtbaarheid voor het slavernijverleden te bewerkstelligen;*
Zoals in het Initiatiefvoorstel en tijdens de bijeenkomst op 6 juni benoemd, is het van belang om met betrokkenen in gesprek te gaan. Bij het thema zijn vele stakeholders betrokken en reeds lopende initiatieven vanuit de samenleving. Een continue activiteit bij de uitvoering van het Initiatiefvoorstel is dan ook het maken van de verbinding met het speelveld en het voeren van de dialoog. Hier geven we invulling aan in 1-op-1 gesprekken, maar ook door het opzetten van een klankbordgroep, bestaande uit afgevaardigden van lokale initiatieven en partijen. De behoeften van stakeholders vormen de basis voor de programmering van het Herdenkingsjaar en de evaluatie. Doel is om structureel aandacht te besteden aan het slavernijverleden en de doorwerking naar het heden. Hierbij wordt de koppeling gezocht met de Sociale Agenda. U zal hierover tijdens en na afloop van het Herdenkingsjaar worden geïnformeerd.
5. *GS de opdracht te geven een wetenschappelijk onderzoek op te starten en PS hierbij te betrekken naar de rol die het provinciebestuur heeft gehad in de slavernij en de economische en sociale gevolgen hiervan;*
Tijdens de startbijeenkomst op 6 juni 2023 werd door de aanwezigen uitgesproken dat het doen van meer onderzoek naar het verleden niet de voorkeur heeft, maar dat er prioriteit moet worden gegeven aan het aanpakken van de doorwerking naar het heden. Hierbij kan gedacht worden aan het versterken van de activiteiten van de antidiscriminatievoorziening in de provincie Utrecht: Art1MN. Graag gaan we hierover in gesprek met Provinciale Staten tijdens een rondetafelgesprek.

6. *Voor het uitvoeren van de gevraagde besluiten 100.000 euro beschikbaar te stellen uit de post onvoorzien.*
Op basis van de voorliggende plannen is een conceptbegroting opgesteld. Mogelijk dat meer middelen nodig te hebben dan het beschikbaar gestelde budget. Dit is afhankelijk van bijv. de behoefte aan dialogotafels in de provincie en de te kiezen aanpak van de doorwerking van het verleden naar het heden. Zodra deze plannen verder zijn uitgewerkt en we aanvragen ontvangen voor ondersteuning van initiatieven, zullen wij u hierover informeren en eventueel budget aanvragen.